

УДК 338.245:346.11
DOI <https://doi.org/10.32782/pyuv.v2.2023.8>

Я. В. Петрунко
orcid.org/0000-0002-1186-730X
доктор юридичних наук, професор,
старший науковий співробітник
відділу проблем модернізації господарського права та законодавства
Державної установи
«Інститут економіко-правових досліджень імені В. К. Мамутова
Національної академії наук України» (м. Київ)

ТРАНСФОРМАЦІЯ ІДЕОЛОГІЇ СОЦІАЛЬНОЇ СПРАВЕДЛИВОСТІ В УМОВАХ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ ВОЄННОГО ПЕРІОДУ

Постановка проблеми. В умовах запровадження правового режиму воєнного стану в Україні виникла низка проблем соціально-економічного характеру, що у свою чергу потягло за собою настання негативних тенденцій, зокрема таких, як падіння ВВП, підвищення рівня безробіття та, як наслідок, зниження купівельної спроможності населення, пошкодження основних виробничих засобів суб'єктів господарювання та ін.

У такій ситуації важливого значення набуває взаємна підтримка держави та бізнесу, що ґрунтується на ідеології соціальної справедливості. Разом з тим, в умовах соціальної кризи та значного економічного спаду виникає необхідність у певній трансформації ідеології соціальної справедливості та зміщенні акцентів на таких питаннях регулювання економіки як відновлення, збереження та стабільність.

З огляду на зазначене, у цій статті розроблено науково-правовий підхід до визначення напрямків трансформації ідеології соціальної справедливості в умовах регулювання економіки воєнного періоду, що має як науково-теоретичну, так і практичну значимість.

Стан дослідження. Деякі проблеми формування в Україні соціально відповідального підприємництва, у тому числі у період дії правового режиму воєнного стану, досліджували у своїх роботах такі науковці як Т.В. Бурлай, О.В. Голубев, Д.А. Дмитрук, В.І. Костриця, Р.Я. Левін, С.М. Миколюк, Т.Ю. Мельник, Н.І. Мозоль та інші. Разом з тим, у науці господарського права не достатньо дослідженим залишається питання трансформації ідеології соціальної справедливості в умовах регулювання економіки воєнного періоду, що своєю чергою й обумовлює актуальність представленої наукової статті.

Метою статті є визначення основних напрямків трансформації ідеології соціальної справедливості в умовах регулювання економіки воєнного періоду. Для реалізації цієї мети у статті автором поставлено і виконано такі **завдання**: 1) з'ясовано основні проблеми соціально-еко-

мічного характеру, виникнення яких зумовлено воєнними діями на території України; 2) охарактеризовано особливості ідеології соціальної справедливості в умовах регулювання економіки воєнного періоду та повоєнної відбудови; 3) визначено економіко-правові інструменти забезпечення соціальної справедливості з урахуванням трансформаційних змін, що відбулися в економіці з огляду на запровадження правового режиму воєнного стану.

Виклад основного матеріалу. Воєнні дії на території України спричинили вкрай негативні наслідки для економіки держави та благополуччя населення. В надскладних соціально-економічних умовах опинилась значна частина жителів України, що обумовило вимушену міграцію, безробіття, зниження доходів населення, високу інфляцію та ін. Не стали виключенням і господарюючі суб'єкти, які зазнали суттєвих матеріальних втрат, зниження або втрату доходу.

Щоб досягнути масштаби негативних економічних наслідків від ведення активних воєнних дій на території України, звернемося до офіційної статистики.

Так, відповідно до інформації Національного банку України під час війни економіка України втрачає 50% «невиробленого» ВВП, тобто кожен тиждень коштує національній економіці понад 50 млрд грн. І це без урахування втрат від руйнувань. При цьому МВФ оцінює втрати України через військове вторгнення російських окупантів 35% ВВП [1].

Найбільших матеріальних та економічних втрат зазнали такі сектори національної економіки як сільськогосподарське виробництво, енергетика, металургія, страховий бізнес, ІТ-сфера та ін.

Разом з тим, необхідно погодитися, що суб'єкти господарювання здатні стабільно працювати в умовах війни, відповідно, налагодження роботи національного бізнесу є запорукою того, що державний бюджет буде наповнюватися, а населення зберігатиме платоспроможність; активізація бізнес-діяльності – ключовий фак-

тор посилення економічної стійкості держави, а отже, і її здатності ефективно протистояти агресору [2].

Усвідомлюючи важливе значення поступового відновлення національної економіки, держава здійснює певні заходи, спрямовані на підтримку суб'єктів господарювання, надає допомогу організаційно-технічного, консультативно-інформаційного та матеріального характеру.

Зокрема, Верховною Радою України прийнято низку нормативно-правових актів, спрямованих на підтримку підприємництва, послаблення податкового тиску, зниження державного контролю тощо. Зокрема, до найбільш важливих законодавчих актів, прийнятих протягом 2022 р. у цій сфері, варто віднести закони України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій» від 09 липня 2022 р. № 2389-IX [3], «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей діяльності фінансового сектору у зв'язку із введенням воєнного стану в Україні» від 27 липня 2022 р. № 2463-IX [4], «Про особливості регулювання відносин на ринку природного газу та у сфері теплопостачання під час дії воєнного стану та подальшого відновлення їх функціонування» від 29 липня 2022 р. № 2479-IX [5], «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення ефективності суб'єктів державного сектору економіки» від 01 грудня 2022 р. № 2792-IX [6], «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо сприяння відновленню енергетичної інфраструктури України» від 13 грудня 2022 р. № 2836-XI [7] та ін.

Крім того, у 2022 р. запущено урядові та неурядові програми підтримки підприємництва, що фінансуються як за рахунок коштів Державного бюджету, так і неурядових міжнародних фондів чи інших джерел. Зокрема, на урядовому порталі *Дія* наведено інформацію про умови та порядок отримання таких видів допомоги: компенсація за працевлаштування внутрішньо переміщених осіб, допомога в релокації бізнесу, отримання різних видів грантів (наприклад, за садівництво, створення переробних підприємств та ін.) тощо [8].

Разом з тим, в умовах воєнного стану в суспільстві відбувається зміна очікувань та ціннісних орієнтирів, включаючи уявлення про соціальну справедливість. Про це, зокрема, свідчать результати різних статистичних досліджень.

Так, наприклад, за результатом дослідження, проведеного у вересні 2022 р. методом телефонного інтерв'ю (САТІ), найважливішими ціннісними орієнтирами для українців є: державна

незалежність України, власна безпека та безпека близьких людей [9, с. 330].

При цьому, серед соціальних цінностей переважають п'ять наступних: 1) безпека, що включає захист членів суспільства від внутрішніх руйнівних процесів (злочинності, екологічних проблем, дискримінації тощо); 2) різноманіття, тобто забезпечення мирного співіснування в суспільстві соціальних груп з різними політичними, релігійними та культурними ідеалами; 3) селективність, що означає розподіл позицій у державних структурах виходячи з кваліфікації, досвіду і репутації претендентів; 4) нормативність – дотримання юридичних законів і нормативно закріплених процедур у всіх сферах, що підлягають відповідному регулюванню; 5) свобода, що включає мінімізацію втручання держави в життя суспільства, його окремих груп та індивідів [9, с. 275].

Враховуючи тенденцію до зміни соціальних ціннісних орієнтирів, соціальні очікування в сфері економіки також зазнали певної трансформації. Головним чином, суспільні вимоги до бізнесу орієнтовані до так званої соціальної відповідальності бізнесу у позитивному контексті, яка включає три основні напрямки: 1) підтримка своїх працівників, 2) посильна допомога державі у формі волонтерства, гуманітарної допомоги, тобто прийняття частини соціальних функцій держави на себе, та 3) зниження негативного впливу від своєї діяльності на екологічну ситуацію у світі, включаючи економне використання ресурсів.

Деякі науковці з цього приводу звертають увагу, що до найбільш вагомих соціальних проблем, які виникають в умовах воєнного стану, слід віднести бідність, безробіття, інші проблеми уразливих категорій населення. При цьому дилема співвідповідності між проблемами та можливостями людини їх самостійно вирішити лежить в активному пошуку та використанні нових підходів до регулювання у соціальній сфері суспільства, що передбачатимуть диверсифікацію економічних ресурсів, пошук нових форм організації надання соціальних послуг. У цьому аспекті суттєвими перспективами може стати розвиток соціального підприємництва [10, с. 47].

При цьому основу соціального підприємництва складають підходи до вирішення соціальних проблем у конкретний період розвитку суспільства, що впливає на вибір форми їх вирішення [10, с. 56]. У цьому аспекті необхідно зазначити, що саме соціальне підприємництво здатне вирішити значну частину соціальних проблем та створити передумови для утвердження ідеології соціальної справедливості в суспільстві.

Зарубіжні науковці звертають увагу, що тільки збалансований підхід до урегулювання

економіки та економічних процесів здатний вирішити актуальні проблеми справедливості, зокрема у сфері захисту від зміни клімату, подолання бідності та ін., у спосіб, який поєднує елементи справедливості з передумовами економічної ефективності [11, с. 8].

У свою чергу соціальна справедливість у суспільстві сприймається як механізм врегулювання норм взаємовідносин людей між собою, між державою, їх права та обов'язки; у соціальній справедливості закладені основні соціально-правові вимоги, сформульовані в нормах права через права та обов'язки громадян; реалізація даних правил поведінки гарантується державним примусом, який здійснюється відповідними державними органами [12, с. 58].

У міжнародному праві з цього приводу вироблено підходи до сприяння розвитку сучасних суспільств на засадах соціальної якості, які відображені в розроблених ще у 2015 р. спільними зусиллями Економічної і соціальної Ради ООН, Міжнародної організації праці та Європейської економічної комісії ООН Сімнадцяти цілях сталого розвитку на період до 2030 р., які тісно корелюють з домінуючою у XXI ст. парадигмою сталого розвитку, що передбачає збалансоване поєднання економічної, соціальної та екологічної компонент у територіально-просторових відтворювальних процесах глобалізованого світу [13, с. 18].

У 2022 р. Економічною і соціальною Радою ООН було підготовлено чергову щорічну Доповідь про виконання вищезгаданих цілей сталого розвитку [14], в якій першочергово увага зверталася на стрімке загострення ризиків того, що більшість держав світу і міжнародна спільнота у цілому не зможуть виконати своїх зобов'язань щодо підтримки найуразливіших верств населення та досягти соціальних орієнтирів, окреслених національними і глобальними рамками; низка цих орієнтирів, що чітко асоціюються з характеристиками соціальної якості, в останній період стають дедалі важко досяжними, гальмують соціальний розвиток держав і регіонів світу [13, с. 18].

Для України в умовах військової агресії на перший план виходять чотири принципи міжнародного права, що ґрунтуються на засадах соціальної справедливості, щодо прав людини та боротьби з безкарністю: (а) зобов'язання держави провести розслідування та притягнути до відповідальності ймовірних винних у грубих порушеннях прав людини та серйозних порушень міжнародного гуманітарного права, в тому числі сексуального насильства, і покарати винних; (б) право знати правду про минулі злочини та долю зниклих безвісти; (с) право на відшкодування для жертв грубих порушень прав людини та сер-

йозних порушень міжнародного гуманітарного права; та (d) держави зобов'язані запобігати, використовуючи різні заходи, повторенню такого в майбутньому [15, с. 5].

Однак, повертаючись власне до питання щодо безпосередніх напрямків трансформаційних змін, що відбулися в ідеології соціальної справедливості в умовах регулювання економіки воєнного періоду, необхідно зауважити, що у науковій літературі з цього приводу висловлюються різні точки зору.

Зокрема, Д.Р. Чернишевич та Ж.М. Жигалкевич вважають, що під час розвитку бізнесу в умовах воєнного стану підприємцям варто коригувати бізнес-плани в залежності від особливостей ситуації, що виникла; за одну з основних цілей під час бізнес-планування за умов воєнного стану варто взяти мінімізацію звільнень; метою, на яку варто спиратись у плані за складних умов, може бути розширення наявного продукту, відповідно до нових потреб клієнтів з можливою зміною бізнес-моделі [16, с. 116].

У свою чергу Т.Ю. Мельник зауважує, що основними та найбільш пріоритетними інструментами розвитку економіки в умовах воєнного стану є розробка заходів щодо стабілізації бізнес-клімату та реформування системи державного регулювання підприємницької діяльності. Зокрема, на думку вченої, проблема необхідності стимулювання та забезпечення подальшого розвитку підприємництва актуальна сьогодні в Україні на усіх рівнях: державному, регіональному та безпосередньо у сфері самого бізнесу; вирішення цієї проблеми відкриває можливості для прискорення процесу відновлення та модернізації економіки й переведення її на інноваційний шлях розвитку, базується на знаходженні найбільш ефективних моделей підтримки підприємств будь-яких розмірів у сучасних реаліях [17, с. 9].

При цьому самі суб'єкти господарювання серед ключових способів вирішення соціально-економічних проблем у 2022-2023 рр. вбачають: пошук нових клієнтів/каналів продажів – 68%; скорочення витрат – 52%; пошук фінансування – 41%; запуск нових напрямів бізнесу – 35%; антикризове управління – 33%; пошук партнерів на зовнішніх ринках – 32%; розвиток експорту – 30%; отримання заборгованості з клієнтів – 21%; скорочення персоналу – 20% [18].

Отже, як видно, скорочення персоналу фактично розглядає кожний четвертий суб'єкт господарювання. При цьому слід констатувати той факт, що на тлі масових звільнень відбувається зростання рівня безробіття та скорочення кількості наявних вакансій.

Зокрема, згідно з офіційною статистикою, станом на 1 січня 2023 р., статус безробітного мали

186,5 тис. осіб за наявності 21,2 тис. одиниць вакансій. Відповідно, на одне вакантне місце претендувало майже дев'ять офіційно зареєстрованих шукачів роботи. За оцінками Міністерства економіки України, на початку 2023 р. реальна чисельність безробітних становила 2,6 млн осіб, а за оцінками НБУ – близько 4,2–4,8 млн осіб [19].

При цьому необхідно погодитися з думкою науковців, які вважають, що за умов, що склалися, доцільно також звернути увагу і на досвід європейських країн у визначенні можливих шляхів подолання кризових явищ, зокрема шляхом максимального стимулювання виходу на ринок праці людей, залежних від державної соціальної допомоги. Таке стимулювання, що має назву «activating labor market policies», відоме з 80-х років ХХ ст. і полягає в стимулюванні людини вийти на ринок праці та стати незалежною від соціальних виплат. Однак такий підхід має бути унормованим як етично, так і законодавчо, та не обмежуватися мікрокредитуванням для відкриття малого бізнесу [12, с. 58, 59].

Участь держави у процесі захисту прав працівників є важливою умовою для досягнення справедливого балансу між інтересами працівників та економічними інтересами підприємців. Проте, як справедливо зауважила А.В. Куліченко, обсяг, в якому держава може гарантувати ці права, залежить від її соціально-економічних можливостей; передбачені законами соціально-економічні права не є абсолютними; механізм реалізації цих прав може бути змінений державою, зокрема через неможливість їх достатнього фінансового забезпечення, шляхом пропорційного перерозподілу коштів з метою збереження балансу інтересів усього суспільства [20, с. 40].

З цього приводу необхідно згадати рішення Конституційного Суду України від 25 січня 2012 р. № 3-рп/2012, в якому наголошено, що однією з ознак України як соціальної держави є забезпечення загальносуспільних потреб у сфері соціального захисту за рахунок коштів Державного бюджету України виходячи з фінансових можливостей держави, яка зобов'язана справедливо і неупереджено розподіляти суспільне багатство між громадянами і територіальними громадами та прагнути до збалансованості бюджету України. При цьому рівень державних гарантій права на соціальний захист має відповідати Конституції України, а мета і засоби зміни механізму нарахування соціальних виплат та допомоги – принципам пропорційності і справедливості [21].

У цьому аспекті держава має вживати усіх можливих заходів для запобігання масових звільнень. З цією метою, зокрема, було прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення

захисту прав працівників» від 12 травня 2022 р. № 2253-ІХ, яким були внесені зміни до Кодексу законів про працю України (передбачено, що забороняється необґрунтована відмова у прийнятті на роботу, тобто відмова без будь-яких мотивів або з підстав, що не стосуються кваліфікації чи професійних якостей працівника, або з інших підстав, не передбачених законом), до Закону України «Про зайнятість населення» (зобов'язано уповноважені державні органи вживати заходів для запобігання масовим вивільненням, у тому числі шляхом проведення консультацій з профспілками з метою розроблення відповідних заходів, спрямованих на пом'якшення їх наслідків і зменшення чисельності вивільнених працівників) тощо [22].

Крім того, з метою захисту окремих категорій осіб, які постраждали унаслідок військової агресії, не лише втративши роботу, але й житло, були поранені або втратили когось з близьких родичів, були внесені зміни до Законів України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» та «Про жертви нацистських переслідувань в умовах воєнного стану», які передбачають відповідні механізми компенсації та відшкодування [23; 24].

Для стимулювання активної позиції осіб, що втратили роботу, та залучення до захисту держави були розширені пільги та гарантії для сімей територіальної оборони та добровольців, які отримали право на грошові виплати, що передбачені в разі поранення та інвалідності внаслідок військової агресії проти України, а в разі загибелі – члени їхніх родин отримають одноразову грошову допомогу [25, с. 93].

Висновки. Отже, після вторгнення російського агресора на територію України та запровадження у зв'язку з цим правового режиму воєнного стану в сфері економіки відбулися докорінні зміни, пов'язані із загостренням деяких соціально-економічних проблем, зокрема таких як бідність, безробіття, міграція робочої сили, закриття значної частини підприємств внаслідок втрати доходу, тимчасової окупації територій тощо. У таких умовах державі стає складно самотужки, без допомоги та активного сприяння соціального підприємництва та громадської підтримки, виконувати сімнадцять цілей сталого розвитку, затверджених Генеральною асамблеєю ООН. У зв'язку з цим у регулюванні економіки в Україні відбувається зміщення акцентів на таких питаннях як відновлення, збереження та стабільність.

Трансформація ідеології соціальної справедливості в умовах регулювання економіки воєнного періоду полягає у такому: 1) розвиток соціального підприємництва, тобто суб'єктів господарювання, що займають активну позицію

у підтримці своїх працівників, здійсненні волонтерства, наданні гуманітарної допомоги та сприянні державі у реалізації частини її соціальних функцій; 2) підвищення соціальної відповідальності суб'єктів господарювання у позитивному аспекті, що полягає, зокрема, у зниженні негативного впливу від господарської діяльності на екологічну ситуацію у світі, включаючи економне використання ресурсів та ін.; 3) підвищення соціальної підтримки найбільш вразливих верств населення з одночасним стимулюванням активної позиції на ринку праці працездатного населення.

Основним економіко-правовим інструментарієм у досягненні наведених цілей є: державне регулювання економіки, спрямоване на підтримку підприємництва, послаблення податкового тиску, зниження державного контролю тощо; державна допомога суб'єктам господарювання організаційно-технічного, консультативно-інформаційного та матеріального характеру у різних формах; залучення грантів міжнародних фондів, спрямованих на відбудову економіки та подолання негативних наслідків військової агресії; оптимізація бюджетних видатків на соціальні виплати тощо.

Література

1. Рихліцький В. Бізнес в умовах війни: хто зазнав найбільших втрат та як відновлюються підприємства. *Економічна правда*. 2022. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/03/23/684549>
2. Тил працює – Україна воює: підтримка бізнесу в умовах воєнного стану: *Інформаційна довідка Верховної Ради України*. 2022. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/razom/221573.html>
3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій: Закон України від 09 липня 2022 р. № 2389-IX / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2389-20#n6>
4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей діяльності фінансового сектору у зв'язку із введенням воєнного стану в Україні: Закон України від 27 липня 2022 р. № 2463-IX / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2463-20#n6>
5. Про особливості регулювання відносин на ринку природного газу та у сфері теплопостачання під час дії воєнного стану та подальшого відновлення їх функціонування: Закон України від 29 липня 2022 р. № 2479-IX / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2479-20#n48>
6. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення ефективності суб'єктів державного сектору економіки: Закон України від 01 грудня 2022 р. № 2792-IX / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2792-20#n6>
7. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо сприяння відновленню енергетичної інфраструктури України: Закон України від 13 грудня 2022 р. № 2836-XI / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2836-20#n5>
8. Підтримка бізнесу в умовах війни / Урядовий портал *Дія*. URL: <https://business.diiia.gov.ua/wartime>
9. Українське суспільство в умовах війни. 2022: Колективна монографія / С. Дембіцький, О. Злобіна, Н. Костенко та ін.; за ред. член.-кор. НАН України, д. філос. н. Є. Головахи, д. соц. н. С. Макеєва. Київ: Інститут соціології НАН України, 2022. 410 с.
10. Голубев О.В. Актуалізація регулювання розвитку соціального підприємництва в умовах воєнного стану. *International Partnership and Cooperation of Ukraine in Wartime: Collective monograph*; edited by D. Nascimento, G. Starchenko. University of Coimbra, Portugal – Chernihiv: REICST, 2022. С. 43–58.
11. C. Hecker, Hans G. Nutzinger. Economy and justice: A conflict without resolution? *Management Review*. Rainer Hampp Verlag, Mering. 2010. Vol. 21(1), pp. 8–37. URL: <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/78988/1/755784693.pdf>
12. Мозоль Н.І. Проблема соціальної справедливості в умовах воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 11. С. 57–60.
13. Бурлай Т.В., Дмитрук Д.А., Костриця В.І., Левін Р.Я. Політика соціальної якості: теорія та міжнародні підходи в контексті завдань повоєнної реконструкції України. *Український соціум*. 2022. № 3(82). С. 9–30.
14. High-level political forum on sustainable development. Progress towards the Sustainable Development Goals – July 2022. Report of the Secretary-General. Supplementary Information. *UN Economic and Social Council*. 2022. 293 pp. URL: https://unstats.un.org/sdgs/files/report/2022/E_2022_55_Statistical_Annex_I_and_II.pdf
15. Transitional justice and economic, social and cultural rights. *United Nations publication*. New York and Geneva, 2014. 66 p.
16. Чернишевич Д.Р., Жигалкевич Ж.М. Бізнес в умовах війни. Як змінювалось самовідчуття підприємців з березня – п'ять найважливіших показників в одній інфографіці. *Міжнародна науково-практична конференція «Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи»*. 2022. С. 115–116.
17. Мельник Т.Ю. Державна підтримка та стимулювання розвитку бізнесу в Україні під час дії воєнного стану. *Економіка, управління та адміністрування*. 2022. № 2(100). С. 3–11.
18. Аналіз актуального стану та пропозиції щодо покращення умов для підприємництва в Україні / ГО «Центр «Розвиток корпоративної соціальної відповідальності». 2022. URL: <https://careerhub.in.ua/doslidzhennya-analiz-aktualnogo-stanu>
19. Безробіття в Україні в період повномасштабної війни: статистичне дослідження Національного інституту стратегічних досліджень. 2023. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/bezrobittya-v-ukrayini-v-period-povnomasshtabnoyi-viyny>
20. Куліченко А.В. Соціальна функція держави під час воєнного стану. *Українське суспільство в умовах воєнного стану: сучасні виклики та напрямки розвитку*: матеріали Всеукр. конф. молодих вчених (м. Одеса, 6 червня 2022 р.) / уклад.: Ю.Д. Батан, В.С. Кучерявенко, Л.С. Бондарчук та ін.; за ред. М.Р. Аракеяна, К.І. Спасової. Одеса: Фенікс, 2022. 684 с.
21. Рішення Конституційного Суду України від 25 січня 2012 р. № 3-рп/2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003p710-12#Text>

22. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту прав працівників: Закон України від 12 травня 2022 р. №2253-IX / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2253-20#n44>

23. Деякі питання виплати у 2022 році разової грошової допомоги, передбаченої Законами України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» і «Про жертви нацистських переслідувань»: постанова Кабінету Міністрів України від 07 травня 2022 р. № 540 / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/540-2022-p#Text>

24. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту: Закон України від 22 жовтня 1993 р. № 3552-XII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text>

25. Миколюк С.М. Соціальна допомога та виплати в умовах воєнного стану. *Трансформаційні процеси соціально-гуманітарної сфери сучасної України в умовах війни: виклики, проблеми та перспективи*: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Тернопіль, 2-3 червня 2022 р.). С. 92–94. URL: <http://nauksfgf.wunu.edu.ua/index.php/npsgf/article/view/126>

Анотація

Петруненко Я. В. Трансформація ідеології соціальної справедливості в умовах регулювання економіки воєнного періоду. – Стаття.

У статті висвітлено окремі питання щодо трансформації ідеології соціальної справедливості в умовах регулювання економіки воєнного періоду. Автором обґрунтована необхідність суттєвої трансформації ідеології соціальної справедливості в умовах регулювання економіки воєнного періоду.

Виявлено головні проблеми, з якими стикаються суб'єкти господарювання в умовах дії правового режиму воєнного стану. Обґрунтована важливість збереження в умовах воєнного стану дієздатного бізнесу, працюючого на засадах соціальної справедливості.

Автором доведено, що в умовах воєнного стану в державі виникає значний соціально-економічний дисбаланс між бюджетними можливостями та потребами суспільства. Аргументовано, що такий дисбаланс може бути усунутий частково шляхом покладання частини соціальних функцій держави на господарюючих суб'єктів. З'ясовано, за яких умов можливе встановлення нової соціально-економічної рівноваги в суспільстві в умовах регулювання економіки воєнного періоду.

Визначено основні напрямки трансформації ідеології соціальної справедливості в умовах регулювання економіки воєнного періоду. Аргументовано, що головними складовими елементами соціальної справедливості в умовах воєнного стану мають бути збереження робочих місць, екологізація виробництва, діджиталізація всіх основних етапів виробництва та реалізації товарів, робіт та послуг тощо. Доведено, що важливою умовою досягнення соціальної спра-

ведливості в умовах воєнного стану є застосування державою різних стимулів, заснованих на диференційованому підході до визначення суб'єктів надання державної підтримки.

Автором проведено огляд основних інструментів досягнення соціальної справедливості в умовах регулювання економіки воєнного періоду. Визначено міжнародні засади та зарубіжний досвід у сфері побудови економіки на засадах соціальної справедливості в сучасних умовах.

Ключові слова: соціальна справедливість, регулювання економіки, воєнний стан, трансформація, державна допомога.

Summary

Petrunenka Ia. V. Transformation of the ideology of social justice in the conditions of regulating the economy of the war period. – Article.

The article highlights certain issues related to the transformation of the ideology of social justice in the conditions of economic regulation during the wartime period. The author substantiates the need for a significant transformation of the ideology of social justice in the conditions of economic regulation during the wartime period.

The main problems faced by economic entities in the conditions of the legal regime of martial law have been identified. The importance of maintaining a viable business operating on the principles of social justice in the conditions of martial law is substantiated.

The author proved that in the conditions of martial law in the state there is a significant socio-economic imbalance between budgetary possibilities and the needs of society. It is argued that such an imbalance can be resolved, in particular, by assigning part of the state's social functions to business entities. It has been clarified under what conditions it is possible to establish a new socio-economic equilibrium in society in the conditions of the regulation of the wartime economy.

The main directions of the transformation of the ideology of social justice in the conditions of the regulation of the economy during the war period have been determined. It is argued that the main components of social justice in the conditions of martial law should be the preservation of jobs, environmentalization of production, digitization of all the main stages of production and sale of goods, works and services, etc. It has been proven that an important condition for achieving social justice in the conditions of martial law is the use of «positive» discrimination by the state, based on a differentiated approach to determining the subjects of state support.

The author reviewed the main tools for achieving social justice in the conditions of economic regulation during the wartime period. International principles and foreign experience in the field of building the economy on the basis of social justice in modern conditions are defined.

Key words: social justice, economic regulation, martial law, transformation, state support.